

A Nobel-díjas Szent-Györgyi imádja a művészeket...

írta: NAGY ENDRE

Szeged, 1937 november.

No lám, megint kiderült, hogy a jó Isten e földi színjáték szereposztásában egyáltalán nem követi a színpad hagyományait. Például nincs az a kósza ripacs-direktor, aki a laboratóriumába zárkózó, lombikjai fölé hajolva gürcölő tudós szerepét Szent-Györgynek merete volna kiosztani. A végszó bejelenti a tudós tanár urat és a színen megjelenik egy magas, karsú, kisportolt természetű, búzavirágkék szemű, pirosarcú, vidámszólyú férfi. Amint a fényben néha megvillan az arca, meghökkenően hasonlít Hans Albers-hez; egyébként a legkényesebb színházban is bátran vállalhatná Páger Antal szerepét. Persze ez se megy olyan egyszerűen, mint ahogy itt elmondtam. Az ember leutazik Szegedre, már a vonaton elkezd gyanúsán sok rokonszakszám föltűnődni. Írók, újságírók, fotografusok, az ember diplomatikusan titkolózik, amikor összetalálkozik velük, — csak éppen leruccanak egy kicsit Szegedre — aztán az egyetem vegyészeti intézetében. Szent-Györgyi tanár úr előszobájában ott van

együtt az egész társaság, még néhány méltóságos és kegyelmes látogatóval meggyarapodva. A szöke titkárnő egy tündér fáradhatatlan mosolyával tartja a rendet. Ha valami emberbarát a Nobel-díjas tudósok titkárnőinek is alapít egy Nobel-díjat, ez föltétlenül megkapja. Az íróasztalon a padmalyig halmozódnak a levelek, táviratok. Arra mind egyenként fog válaszolni. Mint döntő esata napján a paranesnoki iroda, olyan mozgalmas most ez a kis szoba. Ott kaszinóztatva várjuk, hogy ránk kerüljön a sor. Aztán, mikor végre bejut az ember, már az ajtóban lecsap rá egy kemény kéz és egy hallatlanul közvetlen, vidám síhede-hang rászól:

— *Te is eljöttél? No ez remek! Ulj le! Legalább eldiskurálunk egy kicsit!*

Ez az, amit a régi idők színházi világában »Naturbur-sche«-nak hívták. Az egyszerűségével és affektálatlan őszinteségével nyeri meg a szíveket. Nem esücsörít, nem fanyalog, nem érzelmeskedik, magyaráz kimondja, ami a szívében van. Megérdemelte a Nobel-díjat? Meg bizony. Eleget dol-

Szent-Györgyiné (Foto Kováts)

Szent-Györgyi (Foto Liebmann)

Szent-Györgyi kislánya (Foto Kováts)

gozott érte. Örül-e neki? Nagyon. Csak attól fél, hogy egyszer csak fölébresztik és kiderül, hogy csak álmodta az egészet. Szégyenkezve mentegetőztem, hogy e fáradságos, zsúfolt napokban a nyakára telepedtem, de ő teketória nélkül átölelt, lenyomott egy bő karosszékre és vidáman mondta:

— *Dehogy! Boldog vagyok, ha egy művésszel beszélhetek! Imádom a művészeket!*

Valóban, a következő pillanatban már messze vagyunk a Nobel-díjtól és a vitaminok titokzatos társadalmától. *A régi kabaréről beszél, hogy mint ifjú diák mennyit lelkesedett ott.*

— Tudod, mi tetszett a legjobban benne? A bátorsága.

Nézem az arcát, amíg beszél. Ez is bátor ember ám. Van bátorsága, hogy nekivágjon a tudomány makkos titkainak és van bátorsága, hogy kitartsa a hite mellett mindenféle divatos áramlatban. Különös, különös egy ember. Szegeden mindenki szerelmes belé és most, hogy megkapta a Nobel-díjat, mindenki úgy örül, mintha külön-külön ő is a kezében szorongatná a kétszáz-ezer pengőt. Én mindössze néhány perc óta ismerem és magam is szerelmes lettem belé. Tessék elhinni, nem lehet másképp. A tanári szobája előtt a folyosónak van egy kis bemélyedése. Ezt ő rendezte be hallak. A falakat teleaggatta tulipános függönyökkel, tréfás ckmányokkal, rajzokkal, fényképekkel, az asz-

talt körülrakatta kényelmes karosszékekkel és amikor a laboratóriumi munkában pihenőt tart, a tanítványaival ide szokott átvonulni. Az asztalra odateszi a számovárt és a dohánycsdobót, teáztatva, pipáztatva, tréfálgatva, tereferélve szoktak elüldögelni itt. A rideg egyetem épületében ez a barátságos, színes

Húsz évvel ezelőtt...

Szent-Györgyi professzor és Nagy Endre

(Liebmann foto)

6

Szentgyörgyi a tenispályán...

kis sziget olyan szívetűtően mosolygó, mint ha a börtön folyosóján a szépasszony elhullatja a rózsáját. A rengeteg levél között észrevettem a Budapesti Korcsolyázó Egylet üdvözlését. Hát ennek mi köze van a C-vitaminhoz? A vitaminhoz semmi, de annál több köze van Szent-Györgyi professzor úrhoz. Kiderült, hogy a tudós többszörösen díjat nyert a korcsolyaversenyeken. Azonkívül si-

és teniszbajnok. És természetesen kitűnő úrnő. A közvélemény egyhangú megállapítása, hogy a felesége Szeged legbájosabb nője és van egy tündérszép leánya, aki Zürichben szorosán az apja nyomán lépked a tudományban. Ime, egy szobatudós portréja.

A minap egy este szalmaözvegy volt, bement egy kis szegedi kávéházba, amelyben a sakkozók szoktak tanyázni. Szólt a főpincérnek, hogy nem tudna-e szerezni neki egy jól játszó sakkpartnert. A főpincér a sakkegylet elnökéhez fordult. Az elnök megismerte a tanár urat és tiszteletteljes buzgalommal sietett hozzá. Jelentette neki, hogy van itt egy kitűnő sakkozó, az öreg Konrád bácsi, a versenyeken mindig ő szokta a díjakat megnyerni.

— Ez kell nekem! — mondta a tanár úr lelkesedve.

Az elnök úr akadozva, röstelkedve elmondta, hogy a Konrád bácsi nagyon szegény ember és csak pénzbe hajlandó játszani. A tanár úr erre még jobban lelkesedett:

— Hisz ez nagyszerű. Így én jól fogok szórakozni, ő pedig nyerni fog. Két legyet egy esapásra!

Az elnök odaintette Konrád bácsit. Az öreg mogorván nézett végig a pasasán. Hát bizony, esős idő volt, a tanár úr malaclópó köpenyegének

föl volt gyűrve a galérja, rossz kalapja a fülére volt húzva, bizony nem valami kecses volt látvány volt. Bizalmatlanul dörmögte:

— De kérem, én előre bejelentem, hogy csak pénzbe játszom.

— Ez remek! Tudnillik én is csak pénzbe játszom.

— De figyelmeztetem, hogy nálam harminc fillér egy parti.

— Az baj. Mert én viszont csak ötven fillérbe játszom.

Konrád bácsinak megjött egyszerre a kedve. Ejjélig sakkozott a »pallé«-jával és vigyázott rá, hogy minden partit ő nyerjen meg. Csak azon esodálokozott, hogy minél többet nyer, annál vidámabb a partnere.

Mikor vége volt a játéknak, a tanár úr hálálkodva mondott köszönetet az elnöknek a mulatságért. Jókévdűven mondta:

— Tudja kérem, az a legtökéletesebb játszma, amelyben mind a két

Szent-Györgyi Alberti katonakorában (jobbszölen ül)

fél nyer. Én nyertem szórakozást, az öreg pedig néhány pengőt a holnapi ebédjére.

Hát ilyen ember Szent-Györgyi tanár úr. Homályosan érzem, hogy

... a laboratóriumban

(Liebmann fotók)

8

Szent-Györgyi és felesége

(Foto Rónai József)